

Sygn. akt I ACa 885/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 31 stycznia 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący : SSA Dorota Ochalska – Gola (spr.)

Sędziowie: SA Krzysztof Depczyński

SO (del.) Marta Witoszyńska

Protokolant: st. sekr. sąd. Katarzyna Olejniczak

po rozpoznaniu w dniu 31 stycznia 2017 r. w Łodzi rozprawie

sprawy z powództwa **A. N. (1)**

przeciwko **Skarbowi Państwa-Aresztowi Śledczemu w Ł.**

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi

z dnia 8 kwietnia 2016 r. sygn. akt II C 1201/12

1. oddala apelację;
2. nie obciąża powoda kosztami postępowania apelacyjnego;
3. przyznaje i nakazuje wypłacić na rzecz adwokat E. K. z Kancelarii Adwokackiej w Ł. kwotę 4.428 (cztery tysiące czterysta dwadzieścia osiem) zł brutto tytułem zwrotu kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu powodowi w postępowaniu apelacyjnym;

Sygn. akt I ACa 885/16

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 8 kwietnia 2016 r. Sąd Okręgowy w Łodzi, w sprawie z powództwa A. N. (1) przeciwko Skarbowi Państwa – Aresztowi Śledczemu w Ł. o zadośćuczynienie, oddalił powództwo i nie obciążył A. N. (1) kosztami zastępstwa procesowego strony pozwanej i nieuiszczonymi kosztami sądowymi.

Powyższy wyrok zapadł na podstawie następujących ustaleń faktycznych Sądu Okręgowego, które Sąd Apelacyjny w pełni akceptuje i przyjmuje za własne:

A. N. (1) przebywa na terenie Aresztu Śledczego w Ł., gdzie odbywa karę pozbawienia wolności.

W Areszcie Śledczym w Ł. obieg korespondencji pochodzącej od osadzonych odbywa się zgodnie z zarządzeniem Dyrektora jednostki, które na przestrzeni czasu ulegało zmianom. Od 29 listopada 2010 do 7 grudnia 2010 roku obowiązywała Instrukcja nr 1/2010 z dnia 25 listopada 2010 r. w sprawie prowadzenia nadzoru i cenzury nad korespondencją osadzonych przez administrację aresztu śledczego oraz organizacji przyjmowania i wydawania

korrespondencji osadzonych. Zgodnie z regulacją zawartą z punkcie II.1 ww. aktu, wychodząca z jednostki korespondencja urzędowa wysłana przez osadzonych przyjmowana jest przez oddziałowych codziennie w godzinach 8.00-9.00. Osadzeni przekazują korespondencję urzędową wraz z wypełnionym potwierdzeniem odbioru. Oddziałowy przekazuje korespondencję urzędową osadzonych wychowawcom, którzy sprawują nad nią nadzór.

Wyznaczony funkcjonariusz działu ewidencji odbiera od wychowawców korespondencję, odnotowuje na kopercie datę jej odbioru, sprawdza poprawność wypełnienia potwierdzenia odbioru korespondencji, podpisuje je i przekazuje właściwemu oddziałowemu. Podpisane potwierdzenia odbioru korespondencji urzędowej oddziałowi wydają osadzonym podczas apelu wieczornego. Wyznaczony funkcjonariusz działu ewidencji dzieli korespondencję zgodnie ze statusem prawnym osadzonych na skazanych i tymczasowo aresztowanych i przekazuje je do sekretariatu. Wysłanie korespondencji z jednostki powinno nastąpić nie później niż drugiego dnia roboczego od daty jej przekazania przez skazanego.

W dniu 8 grudnia 2010 r. weszła w życie Instrukcja nr 3/2010 z 8 grudnia 2010 r. w sprawie prowadzenia nadzoru i cenzury nad korespondencją osadzonych przez administrację aresztu śledczego oraz organizacji przyjmowania i wydawania korespondencji osadzonych.

Zgodnie z regulacją zawartą z punkcie II .1 ww. aktu, wychodząca z jednostki korespondencja urzędowa wysłana przez osadzonych przyjmowana jest przez oddziałowych codziennie w godzinach 8.00-9.00. Osadzeni przekazują korespondencję urzędową wraz z wypełnionym potwierdzeniem odbioru. Oddziałowy przekazuje korespondencję urzędową osadzonych wychowawcom, którzy sprawują nad nią nadzór.

Wyznaczony funkcjonariusz działu ewidencji odbiera od wychowawców korespondencję, odnotowuje na kopercie datę jej odbioru, sprawdza poprawność wypełnienia potwierdzenia odbioru korespondencji, podpisuje je i przekazuje właściwemu oddziałowemu (pkt 5). W dni wolne od pracy, czynności funkcjonariusza oddziału ewidencji określone w punkcie 5 wykonywane są przez oddziałowych. Podpisane potwierdzenia odbioru korespondencji urzędowej oddziałowi wydają osadzonym podczas apelu wieczornego. Wyznaczony funkcjonariusz działu ewidencji dzieli korespondencję zgodnie ze statusem prawnym osadzonych na skazanych i tymczasowo aresztowanych i przekazuje je do sekretariatu. Wysłanie korespondencji z jednostki powinno nastąpić nie później niż drugiego dnia roboczego od daty jej przekazania przez skazanego.

Przed wejściem w życie przytoczonych regulacji, korespondencje urzędową od osadzonych odbierał tylko oddziałowy, a wychowawca dzielił ją na prywatną i urzędową, po czym przesyłki urzędowe były oddawane oddziałowemu w celu wystawienia potwierdzeń o przyjęciu (jeżeli zażądał tego osadzony), zwracane wychowawcy i dalej przekazywane do działu ewidencji, gdzie były sortowane w zależności od statusu nadawcy i rodzaju przesyłki, po czym przekazywane do sekretariatu Aresztu Śledczego w Ł., gdzie przesyłki urzędowe były rejestrowane w dzienniku korespondencyjnym.

Od 8 grudnia 2010 r. w obieg korespondencji zaangażowanych jest dwóch funkcjonariuszy D. Ewidencji.

Korespondencja urzędowa kierowana przez osadzonych z Aresztu Śledczego w Ł. do Okręgowego Inspektora Służby Więziennej w Ł., mimo tego, że jego siedziba znajduje się w budynku obok, przekazywana jest adresatowi za pośrednictwem urzędu pocztowego. Wyznaczony pracownik Aresztu Śledczego w Ł. odbiera przesyłki z sekretariatu i zawozi do urzędu pocztowego. Odbiór listów ekonomicznych nie jest na poczcie kwitowany.

W listopadzie i grudniu 2010 r. przesyłki z urzędu pocztowego odbierali i dostarczali do Okręgowego Inspektoratu Służby Więziennej w Ł. pełnomocnicy Aresztu Śledczego w Ł.. Przesyłki rejestrowane, w tym listy polecone, są przyjmowane i doręczane na podstawie dokumentów, w których wymieniona jest każda przesyłka indywidualnie, natomiast przesyłki zwykle są przyjmowane i doręczane sumarycznie.

Pracownik Poczty Polskiej S.A. nie ma uprawnień do przekazywania korespondencji z Aresztu Śledczego w Ł. do Okręgowego Inspektoratu Służby Więziennej w Ł..

Powód w listopadzie i grudniu 2010 roku sporządził dwa listy skierowane do Okręgowego Inspektoratu Służby Więziennej w Ł.. Zgodnie z procedurą powód wręczył oba listy pracownikom Aresztu Śledczego w Ł., na co otrzymał pokwitowania: w dniu 14 listopada 2010 r. – przez oddziałowego S. K., w dniu 20 grudnia 2010 r. – przez innego funkcjonariusza oddziałowego.

Na potwierdzeniach odbioru korespondencji urzędowej nr 35 i nr 42 wypełnionych przez powoda widnieje imię i nazwisko nadawcy i miejsce osadzenia („A. N., A.Ś. w Ł.” oraz adresat „Okręgowy Inspektorat S.W. w Ł.” i „Do Dyrektora Okręgowego S.W. w Ł. Smutna 21”), informacja: „wpłynęło dnia 14.11.2010 R.”, „wpłynęło dnia 20 (...) 2010 R. Areszt Śledczy w Ł.” i parafki osób potwierdzających wpłynięcie korespondencji. Korespondencja powoda została odnotowana w dzienniku korespondencyjnym z datami 16 listopada 2010 r. i 21 grudnia 2010 r. , a następnie wysłana przez AŚ drogą pocztową odpowiednio w dniach 17 listopada i 22 grudnia 2010 r.

W dzienniku korespondencyjnym odnotowuje się datę wpłynięcia korespondencji do sekretariatu, , a w kolejnej rubryce (...) - datę i adresata. Data wskazana w dzienniku jest datą nadania pisma w urzędzie pocztowym.

Wobec braku odpowiedzi ze strony Okręgowego Inspektoratu Służby Więziennej w Ł., powód dnia 6 czerwca 2011 r. złożył skargę do Centralnego Zarządu Służby Więziennej w W., zarzucając, iż podległe jednostki i inspektoraty służby więziennej lekceważą pisma osadzonych, czego wyrazem jest brak jakiegokolwiek reakcji. Przedmiotowa skarga zgodnie z podziałem kompetencji została przekazana do (...) w Ł..

W udzielonej odpowiedzi z dnia 4 lipca 2011 r. (...) w Ł. poinformował, że po przeanalizowaniu urzędów kancelaryjnych nie odnotowano wpływu korespondencji pochodzącej od powoda.

Od dnia 4 czerwca 2013 r. w Areszcie Śledczym w Ł. obowiązywała Instrukcja Nr 1/2013 Dyrektora Aresztu Śledczego w Ł. w sprawie prowadzenia nadzoru i cenzury nad korespondencją osadzonych przez administrację aresztu śledczego oraz organizacji przyjmowania i wydawania korespondencji osadzonych.

Zgodnie z brzmieniem § 2 pkt 1-12 tej instrukcji, korespondencja urzędowa wysłana przez osadzonych przyjmowana jest przez oddziałowych codziennie w godzinach 8.00-9.00. osadzeni przekazują korespondencję urzędową oddziałowym. Oddziałowy przekazuje korespondencję urzędową osadzonych wychowawcom, którzy sprawują nad nią nadzór.

Wyznaczony funkcjonariusz działu ewidencji odbiera od wychowawców korespondencję, odnotowuje na kopercie datę jej odbioru, dokonuje czynności, o których mowa w Rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości w sprawie regulaminu organizacyjno – porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności, oraz tymczasowego aresztowania (pkt 5). W dniu odbioru korespondencji funkcjonariusz działu ewidencji przekazuje ją funkcjonariuszowi wyznaczonemu przez kierownika działu celem sprawdzenia według statusu pranego osadzonych. Korespondencja odebrana z oddziałów mieszkalnych przed godziną 16.00 powinna zostać dostarczona do wyznaczonego funkcjonariusza działu ewidencji najpóźniej do godz. 10.00 dnia następnego. W dni wolne od pracy, czynności funkcjonariusza działu ewidencji określone w punkcie 5, wykonywane są przez oddziałowych. Podpisane potwierdzenia odbioru korespondencji urzędowej oddziałowi wydają osadzonych podczas apelu wieczornego. Wyznaczony funkcjonariusz działu ewidencji dzieli korespondencję zgodnie z e statusem prawnym osadzonych na skazanych i tymczasowo aresztowanych po czym tego samego dnia przekazuje do sekretariatu. Wysłanie korespondencji z jednostki powinno nastąpić nie później niż drugiego dnia roboczego od daty jej przekazania przez skazanego lub tymczasowo aresztowanego.

W dniu 10 czerwca 2013 r. przyjęcie listu kierowanego do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w Ł. pochodzący do A. N. (1), zostało pokwitowane przez pracownika działu Ewidencji Aresztu Śledczego w Ł. S. M.. Dział Ewidencji Aresztu Śledczego w Ł. nie prowadzi rejestru korespondencji wysyłanej przez osadzonych.

Przesyłka (list zwykły) została dostarczona do sekretariatu Aresztu Śledczego w Ł. i w dniu 11 czerwca 2013 r. zarejestrowana w dzienniku korespondencyjnym (w tej dacie odnotowano cztery przesyłki od powoda). W dniu 10

czerwca 2013 r. nie zarejestrowano żadnej przesyłki pochodzącej od A. N. (1). W dniu 12 czerwca 2013 r. przesyłka została przekazana do urzędu pocztowego przez pracownika Aresztu Śledczego w Ł..

W dniu 2 grudnia 2013 r. powód złożył skargę do Okręgowego Inspektoratu Służby Więziennej w Ł. w związku z nieotrzymaniem odpowiedzi na swój list.

W odpowiedzi na skargę z dnia 17 grudnia 2013 r. Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w Ł. podniósł, że analiza urzędów kancelaryjnych systemu Centralnej Bazy Danych Osób Pozbawionych Wolności wskazuje, że pismo oznaczone w skardze w ogóle nie wpłynęło do siedziby Okręgowego Inspektoratu Służby Więziennej w Ł..

Powód zwrócił się o wyjaśnienie do Poczty Polskiej S.A. W odpowiedzi wyjaśniono, że z uwagi na charakter usługi, Poczta Polska nie ma możliwości jej weryfikacji. Zwyczajnie przesyłki listowne w przeciwieństwie do poleconych przesyłek listowych, nie podlegają obowiązkowi ewidencjonowania na żadnym etapie świadczenia usługi, tj. nadawca nie uzyskuje od operatora potwierdzenia nadania listu, natomiast Poczta Polska S.A. potwierdzenia doręczenia przesyłki adresatowi.

Jak ustalono, wszelka korespondencja przekazywana przez pełnomocnika Aresztu Śledczego do Urzędu Pocztowego (...), jest na bieżąco opracowywana i przekazywana do przewozu lub wydzielana do doręczenia, jeżeli adres adresata jest w obszarze doręczeń ww. placówki pocztowej.

Podczas odbywania kary pozbawienia wolności A. N. (1) pozostaje na wyłącznym utrzymaniu jednostki penitencjarnej. Powód w warunkach izolacyjnych nie jest zatrudniony, wobec czego nie uzyskuje dochodów. Nie dysponuje żadnym majątkiem i oszczędnościami. Na aresztanckim koncie depozytowym powoda na dzień 27.08.2014 r. zgromadzona była kwota 3895,31 zł (wypłacana w chwili zwolnienia) oraz kwota 0,36 zł, będąca do jego dyspozycji.

W dniu 9 września 2011 r. A. N. (1) złożył w Prokuraturze Apelacyjnej w Łodzi zawiadomienie o popełnieniu przez funkcjonariuszy Aresztu Śledczego w Ł. przestępstwa polegającego na zaniechaniu wysłania korespondencji urzędowej skazanego powoda nadanej w dniach 14.11.2010 r. i 20.12.2010 r. Postępowanie zawisło w Prokuraturze Rejonowej Ł. pod sygnaturą akt 2 Ds. 2288/11. Postanowieniem z dnia 27 października 2011 r. Prokurator odmówił wszczęcia śledztwa w sprawie niedopełnienia obowiązków przez funkcjonariuszy Służby Więziennej Aresztu Śledczego w Ł. poprzez utrzymywanie i nienadawanie dalszego biegu pismom i wnioskom przebywającego tam A. N. (1) złożonym w dniach 14.11.2010 i 20.12.2010 adresowanych do Okręgowego Inspektoratu Służby Więziennej w Ł., tj. przestępstwa z art. 231 § 1 k.k. – wobec tego, że czynu nie popełniono. Powyższe postanowienie zostało uchylone do ponownego rozpoznania przez Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi postanowieniem z dnia 1 marca 2012 roku wydanym w sprawie V Kp 1113/11.

Po ponownym rozpoznaniu sprawy, zarejestrowanej pod sygnaturą akt 2 Ds. 493/13, Prokurator postanowieniem z dnia 30 kwietnia 2012 roku umorzył śledztwo wobec braku danych dostatecznie uzgadniających podejrzenie popełnienia przestępstwa. Sąd Rejonowy dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi po rozpoznaniu zażalenia A. N. (1), utrzymał w mocy zaskarżone orzeczenie postanowieniem wydanym w dniu 25 lipca 2012 r. w sprawie V Kp 519/12.

Oceniając zebrany w sprawie materiał dowodowy Sąd pierwszej instancji wskazał m.in., że ustalenia co do sposobu doręczania pism pochodzących od osadzonych w Areszcie Śledczym w Ł. od Okręgowego Inspektoratu Służby Więziennej w Ł., mieszających się pod tym samym adresem dokonał w oparciu o zeznania świadka A. O. (1) oraz świadka M. B. (1). Sąd Okręgowy odmówił w tym zakresie wiary zeznaniom świadków S. D. i J. K., a także przesłuchanego w charakterze strony M. P. (1) podkreślając, że żadna z tych osób w ramach obowiązków służbowych nie zajmuje się przesyłaniem korespondencji, ani nie nadzoruje pracy sekretariatu.

W dalszych wywodach Sąd Okręgowy wyjaśnił z jakich przyczyn odmówił mocy dowodowej zeznaniom świadka J. H., a także świadków M. P. (2) i J. B., którzy posiadali wyłącznie informacje przekazane im przez powoda.

Sąd pierwszej instancji wskazał również przyczyny dla których oddalił wnioski dowodowe powoda o przeprowadzenie dowodu z zeznań świadka R. T., A. S. i K. K., a także o ponowne przesłuchanie świadka I. B. i J. B., a także o dopuszczenie dowodu z opinii biegłych psychiatry i psychologa. Podkreślił, że przeprowadzenie tych dowodów okazało się zbędne, bowiem żaden z wnioskowanych środków dowodowych nie mógł prowadzić do ustalenia okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia tj. prowadzić do ustalenia treści pism wysłanych przez powoda do Okręgowego Inspektoratu Służby Więziennej w Ł., etapu na którym nastąpiło zaginięcie przesyłek, a w szczególności wykluczyć, że do zaginięcia przesyłek doszło po ich nadaniu w urzędzie pocztowym.

Przy tak ustalonej podstawie faktycznej rozstrzygnięcia Sąd Okręgowy uznał, że powództwo jako niezasadne podlegało oddaleniu.

Sąd pierwszej instancji co do zasady podzielił stanowisko powoda, iż w świetle przepisu art. 23 k.c. katalog dóbr osobistych nie ma charakteru zamkniętego, a w doktrynie i orzecznictwie zgodnie przyjmuje się, że istnieje dobro osobiste w postaci szeroko rozumianego prawa do komunikowania się. Dobro to przysługuje powodowi w granicach dopuszczonych w stosunku do osoby odbywającej karę pozbawienia wolności.

W ocenie Sądu Okręgowego, przeprowadzone w toku ponownego rozpoznania sprawy postępowanie dowodowe nie dostarczyło jednoznacznej odpowiedzi na pytanie, z jakich przyczyn przesyłki z dnia 14 listopada i 20 grudnia 2010 r. nie dotarły do adresata, tj. Okręgowego Inspektoratu Służby Więziennej w Ł., a jeśli doszło do ich zagubienia, to na jakim etapie to nastąpiło, a przede wszystkim – czy odpowiedzialność za to ponoszą funkcjonariusze Aresztu Śledczego w Ł.. Brak jest zatem podstaw do uznania, że doszło do naruszenia dobra osobistego powoda na skutek bezprawnego działania strony pozwanej.

Sąd Okręgowy podkreślił, że kwestię prawa skazanych do prowadzenia korespondencji regulują przepisy ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. Nr 90 z 1997 r., poz. 557 z późn. zm.) (zwanej dalej : k.k.w.) i wydanego na jego podstawie rozporządzenia wykonawczego .

Stosownie do art. 102 pkt 11 k.k.w. w brzmieniu obowiązującym do 31.12.2011 r., skazany ma prawo do prowadzenia korespondencji, bez jej cenzurowania, z organami ścigania, wymiaru sprawiedliwości i innymi organami państwowymi, samorządowymi oraz Rzecznikiem Praw Obywatelskich. Od 1 stycznia 2012 roku skazanym przysługuje również uprawnienie do prowadzenia korespondencji z Rzecznikiem Praw Dziecka oraz organami powołanymi na podstawie ratyfikowanych przez Rzeczpospolitą Polską umów międzynarodowych dotyczących ochrony praw człowieka. Skazany otrzymuje pisemne potwierdzenie odbioru w zakładzie karnym wysyłanej przez niego korespondencji urzędowej. Na kopercie umieszcza się odcisk stempla z nazwą jednostki penitencjarnej oraz odnotowuje się datę jej odbioru (art. 105 § 7 k.k.w.).

Zgodnie z § 20 ust.2 i 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności (Dz. U. Nr 152, poz. 1493) przyjmujący w zakładzie karnym korespondencję urzędową wysyłaną przez skazanego wydaje nadawcy pisemne potwierdzenie jej odbioru oraz odnotowuje na kopercie datę odbioru. Potwierdzenie sporządza się w jednym egzemplarzu; duplikatu potwierdzenia nie wydaje się. Skazany nieposiadający środków pieniężnych otrzymuje od administracji zakładu karnego papier, koperty oraz znaczki pocztowe na dwie przesyłki listowe ekonomiczne w miesiącu, o masie do 20 g, a w szczególnie uzasadnionych przypadkach może otrzymać także na dalszą korespondencję (§18 cytowanego rozporządzenia). Koszty przesłania wniosków, skarg i próśb ponosi skazany, a jeżeli nie posiada pieniędzy, otrzymuje od administracji zakładu karnego papier, koperty i znaczki pocztowe poza limitem określonym w § 18 (§ 22 cytowanego rozporządzenia).

Zdaniem Sądu Okręgowego, analiza zgromadzonego materiału dowodowego daje asumpt do wniosku, że pozwany Areszt Śledczy umożliwił powodowi korzystanie z tego prawa. Świadczą o tym liczne adnotacje w dzienniku korespondencyjnym o przekazywaniu poczcie pism powoda skierowanych do różnych urzędów i instytucji. A. N. (1)

sam zresztą przyznał, że miał problemy z korespondencją kierowaną jedynie do Okręgowego Inspektoratu Służby Więziennej w Ł., inne listy docierały do adresatów bez żadnych przeszkód.

Zgromadzone dowody nie pozwoliły na ustalenie, że przesyłki z dnia 14 listopada, 20 grudnia 2010 r. i 10 czerwca 2013 r. zostały celowo przetrzymane, czy zagubione. W aktach znajdują się również potwierdzenia nadania i odbioru przedmiotowych pism wydawane zgodnie z art. 105 § 7 k.k.w. i § 20 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności. Oceny sytuacji nie zmienia to, że listy nie zostały odnotowane przy wpływie korespondencji do Okręgowego Inspektoratu Służby Więziennej w Ł.. Ta okoliczność nie jest jeszcze równoznaczna z tym, że przesyłki nie dotarły do adresata.

Przyczyną takiego stanu rzeczy jest przede wszystkim okoliczność, że powód zdecydował się na wysłanie korespondencji tzw. listem zwykłym, co do którego nie istnieje obowiązek ewidencjonowania nadania w urzędzie pocztowym ani potwierdzenia przez adresata odbioru listu, jak również udział w procesie przekazywania korespondencji urzędowej osadzonych podmiotu trzeciego tj. Poczty Polskiej S.A. (...) można zatem wykluczyć, że to operator pocztowy ponosi odpowiedzialność za niedoręczenie listów powoda.

Zdaniem Sądu Okręgowego, nie ulega wątpliwości – również z uwagi na rodzaj przesyłek - że powód nie mógł zgłosić reklamacji co do doręczenia przesyłek, które w jego przekonaniu nie zostały doręczone do Okręgowego Inspektoratu Służby Więziennej w Ł..

W ocenie Sądu pierwszej instancji zgromadzony materiał dowodowy nie pozwala na dokonanie weryfikacji twierdzeń powoda odnośnie treści pism, które miały zawierać zaginione przesyłki, albowiem na potwierdzeniach nadania korespondencji urzędowej do Okręgowego Inspektoratu Służby Więziennej w Ł., pokwitowanych przez funkcjonariuszy Aresztu Śledczego w Ł., a wypełnionych przez powoda, nie zostały umieszczone żadne informacje identyfikujące temat pism. W rezultacie, nie można z całą pewnością stwierdzić, że listy, których wysłanie za pośrednictwem poczty odnotowano w dzienniku korespondencyjnym prowadzonym przez pracownika sekretariatu jednostki były tymi samymi, których wpływu nie odnotowano w urządzeniach ewidencyjnych Okręgowego Inspektoratu Służby Więziennej w Ł.. Innymi słowy, okoliczność, że Okręgowy Inspektorat Służby Więziennej w Ł. nie odnotował wpływu określonych przesyłek od powoda nie jest równoznaczne ze stwierdzeniem, że te właśnie listy zostały przez powoda nadane w Areszcie Śledczym w Ł. i zagubione w drodze do adresata.

Reasumując, Sąd Okręgowy uznał, że brak jest podstaw do przypisania pozwanemu Skarbowi Państwa - Aresztowi Śledczemu w Ł. naruszenia dóbr osobistych powoda i oddalił powództwo.

Na podstawie art. 102 k.p.c. Sąd pierwszej instancji nie obciążył powoda kosztami procesu, uznając, że z uwagi na jego sytuację materialną i życiową (długoletnie przebywanie w jednostce penitencjarnej, gdzie nie jest odpłatnie zatrudniony, brak regularnych wpływów na rachunek depozytowy, symboliczna kwota pozostająca do dyspozycji powoda), przemawiają za tym względy słuszności.

Apelację od powyższego wyroku wniósł powód, zaskarżając go w całości i wnosząc o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji.

Powód zarzucił powyższemu wyrokowi naruszenie przepisów postępowania związanych z przeprowadzonym w sprawie postępowaniem dowodowym, w tym błędnej oceny dowodów oraz pominięcia faktu rozwożenia korespondencji sadowej przez funkcjonariuszy pozwanego Aresztu Śledczego. Zrzucił ponadto Sądowi pierwszej instancji bezzasadne oddalenie wniosków dowodowych o dopuszczenie dowodu z opinii biegłych psychologa i psychiatry, dowodu z zeznań świadka A. S. oraz świadków R. T. i J. B.. Zdaniem apelującego świadczy to o niewykonaniu wytycznych Sądu Apelacyjnego w Łodzi zawartych w uzasadnieniu wyroku z dnia 15 czerwca 2012 r. w sprawie I ACa 410/12. Powód wskazywał także na uzasadnienie postanowienia Prokuratury Rejonowej Ł. z dnia 30

kwietnia 2012 r. w sprawie 2 Ds 493/12, które w jego ocenie potwierdza odpowiedzialność pozwanego za zagubienie przesyłek.

W odpowiedzi na apelację pozwany wniósł o jej oddalenie i zasądzenie od powoda na rzecz Skarbu Państwa – Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa kosztów zastępstwa prawnego według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jako niezasadna podlegała oddaleniu.

Analiza argumentów przywołanych w apelacji sporządzonej samodzielnie przez powoda, a także przedstawionych w wystąpieniu jego pełnomocnika procesowego na rozprawie apelacyjnej w dniu 31 stycznia 2017 r., nakazuje przyjąć, że skarżący kwestionuje przebieg postępowania dowodowego i ocenę zebranego w sprawie materiału dowodowego, przy czym zarzucane uchybienia dotyczą norm prawa procesowego tj. art. 386 § 6 k.p.c., art. 227 k.p.c. w związku z art. 217 § 3 k.p.c. oraz art. 233 § 1 k.p.c.

Z uzasadnienia apelacji można wnioskować, że w przekonaniu powoda, Sąd pierwszej instancji związany był wskazaniem co do dalszego postępowania dowodowego zawartymi w uzasadnieniu wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 15 czerwca 2012 r. w sprawie sygn. akt I ACa 410/12, którym uchylono poprzednio wydany w rozpatrywanej sprawie wyrok Sądu Okręgowego z dnia 14 grudnia 2011 r. i przekazano sprawę do ponownego rozpoznania temu Sądowi, w tym znaczeniu, iż zobligowany był przeprowadzić wszystkie zawnioskowane przez apelującego dowody, w tym te, których oddalenie zostało wyraźnie zakwestionowane w apelacji. Z tym stanowiskiem nie sposób jednak się zgodzić.

Zgodnie z treścią art. 386 § 6 k.p.c., ocena prawna i wskazania co do dalszego postępowania wyrażone w uzasadnieniu wyroku sądu drugiej instancji wiążą zarówno sąd, któremu sprawa została przekazana, jak i sąd drugiej instancji, przy ponownym rozpoznaniu sprawy. Nie dotyczy to jednak wypadku, gdy nastąpiła zmiana stanu prawnego. Jak powszechnie przyjmuje się w piśmiennictwie, wskazania co do dalszego postępowania, wyrażone w uzasadnieniu orzeczenia sądu apelacyjnego, dotyczą sposobu usunięcia stwierdzonych przez ten sąd uchybień oraz zakresu, w jakim może być wykorzystany materiał i czynności procesowe z poprzedniego postępowania. Wskazania te mają wytyczyć właściwy kierunek działalności sądu pierwszej instancji, nie mogą jednak z góry narzucać sposobu rozstrzygnięcia problemów związanych z treścią przyszłego orzeczenia sądu niższego rzędu. Także jeśli chodzi o już przeprowadzone dowody oraz te, które powinny być przeprowadzone, wskazania sądu apelacyjnego nie mogą naruszać zasady swobodnej oceny dowodów (oceny wiarygodności i znaczenia tych dowodów) (tak Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom III. Postępowanie rozpoznawcze pod red. T. Erecińskiego, WK 2016, teza 26 do art. 386 k.p.c.). W wyniku związania sąd pierwszej instancji ma jedynie obowiązek wykonać zawarte w pisemnych motywach wskazówki co do uzupełnienia postępowania dowodowego oraz zweryfikowania poddanych w wątpliwość ustaleń faktycznych lub ponownego rozważenia tych okoliczności, które, według oceny sądu drugiej instancji, rzutują na końcowe rozstrzygnięcie sprawy. W żadnym razie wskazówki co do uzupełnienia postępowania dowodowego nie wykluczają selekcji dowodów zgłoszonych przez strony przy ponownym rozpoznaniu sprawy w oparciu o kryteria wynikające z art. 227 k.p.c. i art. 217 § 2 i § 3 k.p.c.

Przekładając powyższe rozważania na okoliczności rozpatrywanej sprawy wypada przypomnieć, że przesłanką uchylenia wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 14 grudnia 2011 r. było nierozpoznanie istoty sprawy w następstwie przyjęcie przez Sąd pierwszej instancji błędnego poglądu, iż w procesie o ochronę dóbr osobistych bezwzględny obowiązek powoda jest nie tylko przytoczenie okoliczności faktycznych, ale także wskazanie (oznaczenie) dobra osobistego, które uległo naruszeniu. Konsekwencją tego stanowiska było nieprzeprowadzenie postępowania dowodowego w sprawie. Uchylając powyższy wyrok i przekazując sprawę do ponownego rozpoznania, Sąd Apelacyjny zlecił Sądowi pierwszej instancji przeprowadzenie zawnioskowanych przez strony dowodów w celu ustalenia, z jakich przyczyn przesyłki powoda z dnia 14 listopada i 20 grudnia 2010 r. nie dotarły do adresata. Sąd Apelacyjny nie formułował przy tym żadnych wytycznych co do konkretnych zgłoszonych na tym etapie postępowania środków dowodowych, za wyjątkiem dowodu z dziennika korespondencji. Z uzasadnienia wyroku

z dnia 15 czerwca 2012 r. w sprawie sygn. akt I ACa 410/12 jednoznacznie wynika także, że dopiero ewentualne ustalenie, iż na skutek działań strony pozwanej doszło do naruszenia dobra osobistego powoda rozumianego jako ingerencja w sferę przeżyć psychicznych człowieka związanych z wolnością komunikowania, otworzy drogę do dalszych ustaleń i dociekań m.in. w zakresie przesłanek zasądzenia zadośćuczynienia. Z całą mocą należy podkreślić, że z zawartych w uzasadnieniu wyroku wskazań Sądu Apelacyjnego w żadnym razie nie wynikał obowiązek przeprowadzenia postępowania dowodowego w zakresie wszystkich dowodów, jakie powód zgłosił lub zgłosi przy ponownym rozpoznaniu sprawy. W realiach sporu zarówno wskazane w apelacji dowody z opinii biegłych psychiatry i psychologa, jak i dowody z zeznań wymienionych świadków zostały przez apelującego zgłoszone po raz pierwszy w toku ponownego rozpoznania sprawy. W przypadku uchylenia sprawy do ponownego rozpoznania, postępowanie rozpoznawcze przed Sądem pierwszej instancji toczy się według reguł wyznaczonych m.in. przez dyspozycję art. 227 k.p.c. w związku z art. 217 § 3 k.p.c. Reasumując, Sąd Okręgowy mógł i powinien był ocenić dowody zgłoszone przez strony w toku ponownego rozpoznania sprawy pod kątem powołanych przepisów.

Zgodnie z art. 227 k.p.c. przedmiotem dowodu są fakty mające istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy. Natomiast w świetle art. 217 § 3 k.p.c. Sąd może pominąć wnioski dowodowe jeżeli powoływane są dla zwłoki lub okoliczności sporne zostały dostatecznie wyjaśnione. Konstatacja tego rodzaju, że przepis art. 227 k.p.c. został naruszony przez sąd rozpoznający sprawę jest uzasadniona dopiero wtedy, gdy zostanie wykazane przez stronę, że sąd przeprowadził dowód na okoliczności niemające istotnego znaczenia w sprawie i ta wadliwość postępowania dowodowego mogła mieć wpływ na wynik sprawy, bądź gdy odmówił przeprowadzenia dowodu na fakty mające istotne znaczenie w sprawie, wadliwie oceniając, iż nie mają one takiego charakteru. Żadna z opisanych sytuacji procesowych nie zachodzi w rozpatrywanej sprawie.

Niezasadny pozostaje zarzut naruszenia art. 217 § 3 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. poprzez oddalenie wniosku o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego psychiatry i psychologa w celu ustalenia stopnia pogorszenia stanu zdrowia powoda oraz rozmiaru doznanego przez niego krzywdy. Sąd Okręgowy zasadnie ocenił ten wniosek jako zbędny dla rozstrzygnięcia sprawy i zmierzający jedynie do przedłużenia postępowania. Dopuszczenie tego rodzaju dowodu byłoby uzasadnione jedynie przy wcześniejszym ustaleniu, iż doszło do naruszenia dóbr osobistych powoda na skutek zachowania funkcjonariuszy Aresztu Śledczego w Ł.. W sytuacji, gdy materiał dowodowy zgromadzony w sprawie nie pozwalał na poczynienie tego rodzaju ustaleń, bezprzedmiotowe było dalsze badanie skutków naruszeń w sferze przeżyć psychicznych powoda. Innymi słowy, w sytuacji gdy nie zostały wykazane podstawy odpowiedzialności strony pozwanej z art. 24 § 1 k.c., niezasadne było prowadzenie postępowania dowodowego w celu ustalenia istnienia i rozmiaru szkody niemajątkowej, której naprawienia powód domagał się w pozwie.

Za prawidłową należy również uznać decyzję Sądu pierwszej instancji o oddaleniu wniosku powoda o ponowne przesłuchanie świadka J. B.. Świadek J. B., po odebraniu od niego przyrzeczenia, złożył zeznania na rozprawie w dniu 10 września 2014 r. (k. 597). Został pouczony o obowiązku mówienia prawdy i konieczności przekazania Sądowi wiadomości o wszystkich znanych mu faktach istotnych dla rozstrzygnięcia. Dodatkowo powód obecny na rozprawie mógł poprzez zadawanie pytań świadkowi wyjaśnić wszystkie okoliczności, o których J. B. miał wiedzę, w tym także te dotyczące rzekomego celowego zaniechania wysyłania listów powoda przez funkcjonariuszy Aresztu Śledczego w Ł.. Jedynie uzupełniająco wypada zaznaczyć, że domagając się ponownego przeprowadzenia dowodu z zeznań tego świadka, powód nie twierdził nawet, że informacje ze słyszenia, którymi dysponuje J. B., dotyczą tych przesyłek listowych, które objęte są podstawą faktyczną pozwu.

Sąd Okręgowy nie uchybił ponadto dyspozycji art. 227 k.p.c. w związku z art. 217 § 3 k.p.c. poprzez oddalenie wniosku o dopuszczenie dowodu z zeznań świadka R. T.. Zgodnie z wnioskiem powoda, świadek miałby złożyć zeznania na okoliczność pisma sporządzonego przez R. T. w imieniu Poczty Polskiej S. A. w dniu 15 lipca 2013 r. (k. 455), „... zawartych w nim faktów, podstaw i przepisów jego sporządzenia” (pismo procesowe powoda k 454). Co do zasady świadkowie w trakcie przesłuchania relacjonują swoją wiedzę, spostrzeżenia co do zjawisk i zdarzeń, z którymi zetknęli się w sposób bezpośredni lub pośredni. Nie dokonują oceny zaobserwowanych zjawisk, a jedynie wskazują na zaistniałe fakty. Skoro powód nie przeczył okolicznościom faktycznym podanym w piśmie Poczty Polskiej S.A. z dnia 15 lipca 2013 r., to przesłuchanie autora tego pisma na okoliczność jego treści, czy też faktów w nim przedstawionych,

było całkowicie bezprzedmiotowe. Z kolei ustalenie podstaw prawnych, w oparciu o które działa operator pocztowy, należy do kompetencji Sądu i nie jest objęte sferą faktów podlegających stwierdzeniu w drodze zeznań świadka.

W przekonaniu Sądu Apelacyjnego, niezasadny pozostaje także zarzut naruszenia zasady swobodnej oceny dowodów wyrażonej w art. 233 § 1 k.p.c. Stawiając powyższy zarzut, skarżący podnosi, iż Sąd Okręgowy błędnie uznał, że pozwany nie ponosi odpowiedzialności za zagubioną korespondencję, pomimo poczynionych w sprawie ustaleń faktycznych z których wynika, że kierowca – funkcjonariusz Aresztu Śledczego, wywiózł z pozwanej jednostki penitencjarnej korespondencję. Zauważyć należy, że powód podnosząc powyższy zarzut nie wskazał jednak przyczyny dyskwalifikującej postępowanie Sądu Okręgowego w objętym apelacją zakresie, a w szczególności nie określił kryteriów oceny, które Sąd ten naruszył przy ocenie konkretnych dowodów, uznając brak ich wiarygodności i mocy dowodowej lub niesłusznie im je przyznając. Samo stwierdzenie o wadliwości dokonanych ustaleń faktycznych, odwołujące się do stanu faktycznego, który w przekonaniu skarżącego odpowiada rzeczywistości, nie jest więc wystarczające (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z 13 września 2012 r., I ACa 445/12, LEX nr 1223454). Skuteczne postawienie zarzutu naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. wymaga wykazania, że sąd uchybił zasadom logicznego rozumowania lub doświadczenia życiowego, gdyż tylko takie uchybienie może być przeciwstawione uprawnieniu sądu do dokonywania swobodnej oceny dowodów. Skarżący winien zatem był wykazać, w jakich konkretnie fragmentach argumentacja Sądu Okręgowego jest sprzeczna z zasadami logiki lub doświadczenia życiowego, względnie - które elementy materiału dowodowego (dowody) zostały przez Sąd pierwszej instancji wadliwie pominięte i jakie wnioski faktyczne, z tychże fragmentów materiału procesowego powinny być w sposób poprawny wyprowadzone.

Takiego wyводу skarżący w apelacji nie przedstawił, ograniczając się jedynie do wskazania własnych twierdzeń i sugestii. Już to czyni zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. bezzasadnym.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd Okręgowy nie postąpił wbrew ustanowionej przepisem art. 233 § 1 k.p.c. zasadzie swobodnej oceny dowodów. Nie przekroczył jej granic, dokonał właściwych i pełnych ustaleń faktycznych, prezentując w procesie wnioskowania logiczne i zgodne z doświadczeniem życiowym rozumowanie. Argumenty przedstawiane przez powoda nie są przekonujące. Brak jest bowiem podstaw do wywodzenia wniosków, że to funkcjonariusze pozwanej jednostki zagubili korespondencję powoda, skoro z adnotacji w dzienniku korespondencji bezspornie wynika, że korespondencja ta trafiła do sekretariatu Aresztu, a zatem przeszła całą procedurę wewnętrznego obiegu, zaś w sprawie powód nie zdołał dowieść, że korespondencja ta nie została dostarczona do placówki Poczty Polskiej S.A. (...) istotne dla niniejszej sprawy, zwykle przesyłki listowne, a w takiej formie nadana została sporna korespondencja, nie podlegają obowiązkowi ewidencjonowania, zatem brak jest możliwości ustalenia, czy przesyłki te zostały dostarczone do operatora pocztowego oraz czy dalej podejmowano próbę ich doręczenia. Z całą pewnością odmienne wnioski nie wynikają z treści postanowienia Prokuratury Rejonowej Ł. z dnia 30 kwietnia 2012 r. w sprawie sygn. 2 Ds. 493/12. Wydaje się, że twierdzenia apelacji w tej materii wynikają z całkowicie błędnej interpretacji jednego zdania uzasadnienia powyższego orzeczenia. Wbrew wyobrażeniu skarżącego, stwierdzenie „...trudno zaprzeczyć, aby przedmiotowa korespondencja A. N. (1) opuściła Areszt Śledczy”, potwierdza przekonanie autora, że zdarzenie to miało miejsce, czyli przesyłki opuściły pozwaną jednostkę penitencjarną.

Sąd Apelacyjny w pełni akceptuje przy tym ocenę dowodów z zeznań świadków

A. O. oraz M. B. i przyczyny, dla których Sąd Okręgowy odmówił wiary zeznaniom świadków S. D. i J. K., a także przesłuchanego w charakterze strony M. P. w kwestii sposobu przesyłania korespondencji z Aresztu Śledczego w Ł. do Okręgowego Inspektoratu Służby Więziennej w Ł.. Argumentację tą wzmacniają dodatkowo zeznania świadka M. A. – funkcjonariusza Aresztu Śledczego w Ł., który od 2012 r. osobiście zawozi na pocztę korespondencję osadzonych kierowaną m.in. do Okręgowego Inspektoratu Służby Więziennej w Ł. i odbiera z placówki pocztowej korespondencję adresowaną do tej jednostki. Warto dodatkowo podkreślić, że zarówno świadek S. D. , jak i świadek J. K. nie byli pewni tego, w jaki sposób korespondencja osadzonych jest przekazywana do Okręgowego Inspektoratu Służby Więziennej w Ł. ,co wyraźnie podkreślali w swych zeznaniach.

W toku postępowania powód nie przedstawił żadnych dowodów, które wprost wskazywałyby na okoliczność celowego zniszczenia lub nieumyślnego zagubienia trzech spornych przesyłek przez funkcjonariuszy Aresztu Śledczego w Ł.. Powód nie ma racji wywodząc, że samo wysłanie przez niego korespondencji, w której obiegu udział brali funkcjonariusze strony pozwanej, wskazuje na odpowiedzialność pozwanej jednostki w drodze domniemania faktycznego opartego na art. 231 k.p.c. Dla przyjęcia za udowodniony fakt domniemanego (w niniejszej sprawie faktu zagubienia przesyłek powoda przez funkcjonariuszy Aresztu Śledczego w Ł.) powód musiałby wykazać podstawę domniemania i przedstawić związek logiczny między faktem wykazanim a faktem będącym wnioskiem domniemania (faktem istotnym dla rozstrzygnięcia). Powód takiego wywodu nie przeprowadził, bowiem nie zdołał podważyć tezy, że korespondencja mogła zostać zagubiona przez np. operatora pocztowego lub już po dostarczeniu jej do Okręgowego Inspektoratu Służby Więziennej w Ł.. Bezsprornie w sprawie procedura wewnętrznego obiegu korespondencji została zrealizowana, zaś zagubione listy wyszły poza teren Aresztu Śledczego, o czym świadczą adnotacje w dzienniku korespondencji. W judykaturze podkreśla się, że zastosowanie domniemania faktycznego jest możliwe, gdy dla wniosku domniemania nie ma innych hipotez konkurencyjnych i wniosek nie budzi wątpliwości z uwagi na starannie zebrane dowody (tak m.in. SN w wyroku z dnia 16 stycznia 2014 r. w sprawie I UK 285/13, LEX nr 1498591; podobnie w wyroku z dnia 5 grudnia 2007 r. w sprawie II PK 103/07, LEX nr 863973). W realiach sporu również uprawniony jest alternatywny przebieg zdarzeń, w ramach którego do zagubienia przesyłek listowych powoda doszło na skutek działań podmiotu trzeciego.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację jako bezzasadną.

Mając na uwadze ciężką sytuację materialną skarżącego i brak perspektyw jej poprawy, a także fakt, iż do zagubienia jego korespondencji doszło w trakcie odbywania przez niego kary pozbawienia wolności, co mogło mieć wpływ na subiektywne przekonanie skarżącego o bezprawności działania funkcjonariuszy jednostki penitencjarnej odpowiedzialnych za obrót listami, Sąd Apelacyjny uznał, że w sprawie zaistniały przesłanki do zastosowania art. 102 k.p.c. i z tych względów nie obciążył powoda kosztami postępowania apelacyjnego.

O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej świadczonej z urzędu na rzecz powoda przez adwokata E. K. należało orzec mając na względzie § 4, § 8 pkt 6 w zw. z § 16 ust. 1 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej świadczonej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz. U. z 2015, poz. 1801). Sąd Apelacyjny zasądził kwotę w stawce 100 % z uwagi na ustanowienie pełnomocnika z urzędu dopiero w postępowaniu apelacyjnym.